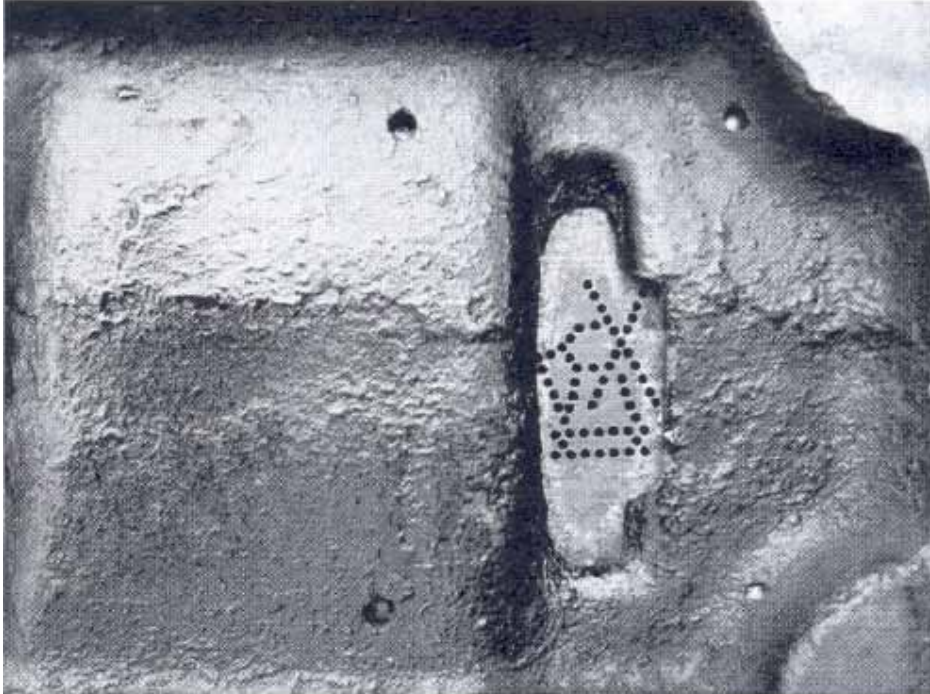

Het verhaal achter de Windmill perforatie

(Door J.J. Hendriks; uit: Perfinpost nr. 77, mei 2006)

De "voet" van de perforator van bovenaf gezien.

De wereld van kunstmest, boeren en een molen.

Zoals bekend hebben planten naast water, zuurstof en koolstof ook mineralen nodig.

Algemeen gesteld verhoogt stikstof de opbrengst bij planten, fosfaat bevordert de wortelgroei en het rijpingsproces en kali heeft invloed op het transport en 't accumuleren van suiker in een plant en het versterkt de weerstand.

Elke oogst onttrekt mineralen aan de grond, waardoor op den duur verarming ontstaat met lagere opbrengsten.

Al heel lang voegde men voedingsstoffen toe aan de grond door er menselijk, dierlijk of natuurfval op uit te strooien.

In het begin van de 1ge eeuw ontdekte men, dat peru-guano (fosfaathoudend) en chilisalpeter (natriumnitraat) gunstige invloed op de opbrengsten hadden. Het zijn eigenlijk geen kunstmeststoffen, omdat ze zijn ontstaan uit natuurlijk afval.

Via een ingewikkeld verhaal over fosfaat b.v. in beendermeel en thomasslakkenmeel komen we uiteindelijk op de superfosfaat, dat met de toepassing van fosforzuur i.p.v. zwavelzuur een hogere concentratie fosfor bereikte. Dit fosfor kan ook sneller worden opgenomen.

Het verhaal over kali/kalimijnen en stikstof is voor de kunstmestfanaten wel belangrijk, maar het doet voor ons als perfinverzamelaar weinig terzake.

Rond de eeuwwisseling waren er al een aantal superfosfaatfabrieken. Verder bestond er bij boeren een grote bereidheid tot samenwerking in coöperaties en het gebruik van kunstmest was gemeengoed geworden. De boeren waren voor de vergroting van hun opbrengsten afhankelijk van de toediening van kunstmest. Zij verenigden hun inspanningen in aankoopverenigingen.

Door o.a. prijsverhogingen gingen twee groepen boerencoöperaties in 1917 over tot de oprichting van de Eerste Nederlandsche Cooperatieve Kunstmestfabriek (E.N.C.K.) in Vlaardingen. Deze boerenaankoopverenigingen kwamen uit Zuid West Nederland en uit het Noorden. In plaats van 2 kleine fabrieken te bouwen in Vlissingen en Delfzijl, werd het advies opgevolgd om één fabriek te bouwen. Vestigingseisen waren: goede toegangswegen + een groot terrein voor de aan- en afvoer van grondstoffen en eindproducten. Aan de Nieuwe Waterweg werd een locatie gevonden van 9 hectare groot.

Toentertijd waren de voordelen voor een vestiging in Vlaardingen: de zoutwatergrens lag ten Oosten van Maassluis, er was weinig gevaar voor dichtslibben omdat de Botlek tegenover het terrein lag en--!! het losse personeel kon worden gerecrueteerd uit de Vlaardingse vissers, omdat door het wisselende seizoenkarakter van zowel visserij als kunstmestfabricage deze activiteiten goed op elkaar aansloten.

De W.O. 1 gaf startproblemen, want de aanvoer van bouwstoffen uit Duitsland en de aanvoer van grondstoffen was heel duur en praktisch onmogelijk. Na een jaar met verlies gewerkt te hebben ging de productie draaien. Uiteindelijk werd er meer geproduceerd dan de leden nodig hadden. Deze overproductie dwong tot exportgerichtheid en in 1935 maakte de E.N.e.K. 1½ % van de wereldproductie en 15 % van de wereldexport uit.

In 1935 kwam er een granuleringsinstallatie in gebruik, waardoor gemengde mest gegraneerd kon worden (=verhoging van de strooibaarheid). In 1936 volgde er een fosforzuurfabriek. Nu beschikte de E.N.C.K. over een superfosfaat-, een dubbelsuperfosfaat-, een kiezelzuur-, een zwavelzuur- en een fosforzuurfabriek + een granumix installatie!

Toevalligerwijs zijn het juist die jaren dertig, die het bedrijf voor de perfinverzamelaar interessant maakt. Het handelsmerk met de windmolen verscheen in een handperforator.

Molen

Sinds 1922 siert de molen als handelsmerk de verpakkingen. Directeur Bakema had deze Zuidhollandse windmolen op een bestuurvergadering gepresenteerd, Er werd niet al te enthousiast op gereageerd: sommigen vonden het niet sympathiek, anderen pruttelden meer over de verkeerde stand van de wieken. Ondanks dit tegensputteren werd de windmolen geaccepteerd en ook internationaal geregistreerd. Door de bijdrage van het handelsmerk aan de reputatie van het product bleef de windmolen als handelsmerk lang bestaan.

DRUKWERK

N.V. " De Plaatwellerij "

EERSTE NEDERLANDSCHE
COÖPERATIEVE KUNSTMESTFABRIEK
VLAARDINGEN

Telegrammen: „Cooper“
Postrekening No. 31850
Telefoon:
Vlaardingen No. 440 en 321
Rotterdam No. 68708
Postbus No. 58

Postbus 3

V e l s e n

BRIEFKAART

EERSTE NEDERLANDSCHE
COÖPERATIEVE KUNSTMESTFABRIEK
VLAARDINGEN

Telegrammen: „Cooper“
Postrekening No. 31850
Telefoon:
Vlaardingen No. 440 en 321
Rotterdam No. 68708
Postbus No. 58

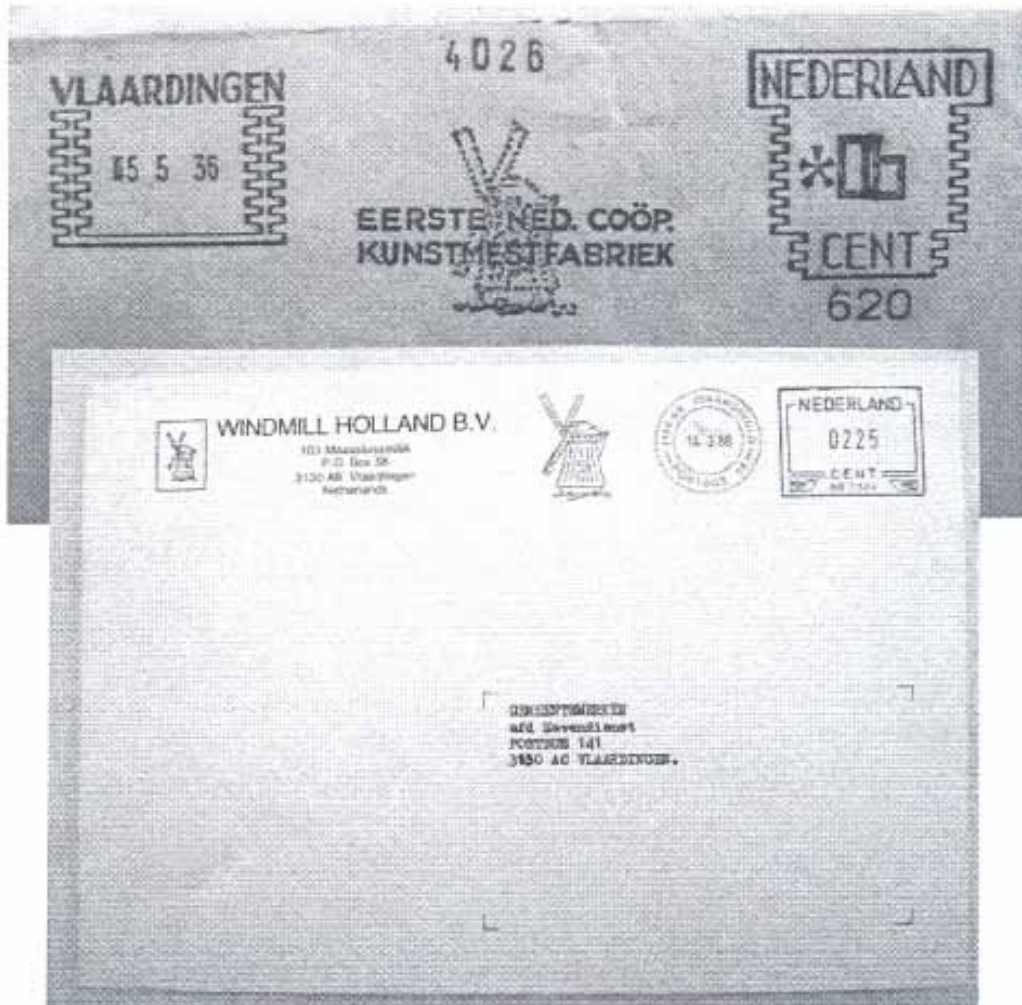
N.V. De Plaatwellerij

Postbus No. 3

V e l s e n

Twee niet alledaagse brieven met de perfin "molen"

Zelfs in de jaren 70 toen het bedrijf een Amerikaanse dochter was van CRC en de molen betiteld werd als een toonbeeld van regionalisme, zonder enige internationale uitstraling bleef het logo toch bestaan. De naam E.N.C.K. verdween en veranderde in Windmill Holland B.V.

De naamsverandering van ENCK naar Windmill in beeld.

De roodfrankering met het cliché van de EERSTE NED. eoöp. KUNSTMESTFABRIEK gedateerd 15536 heeft nog een vaste frankeereenheid van 06 cent.

De tweede roodfrankering is afkomstig van het merk Hasler met het vaste nummer 5884

De met een molen geperforeerde zegels verschenen op emissies tussen 1932 en 1936. Zelf ben ik in het gelukkige bezit van 7 verschillende met de molen geperforeerde zegels op de originele firmabrieven. Daar ik verder in het bezit ben van een brief met een gestempelde frankering uit 1936, mag je veronderstellen, dat de noodzaak tot perforeren daarna niet meer aanwezig was (zie afb.).

Een foto van de enkelvoudige hand perforator, die ook in mijn bezit is is op een foto in dit artikel terug te vinden.

Hoe ik daar ooit aangekomen ben is misschien een verhaal voor een volgende keer.

De geschiedenis van het bedrijf E.N.C.K. via Windmill en Fertex en uiteindelijk naar de Noorse gigant Hydro Agri is misschien dan ook het vertellen waard en -- is in mijn eigen postale archief terug te vinden.

Briefstukje met 20 ct. Molenperforatie

Tot slot een brief uit Ecuador gericht aan Windmill Fertilizer works te Vlaardingen, die door zijn vele logo's al een verhaal apart is.

